

Sociálně psychologické a komunikační modely

Lidská komunikace

Úvod

- Ohnisko zájmu: lidská komunikace
- Vliv bádání sociálních psychologů a sociologů
- Typická témata:
 - **stigmatizace**
 - **stereotyp v komunikaci**
 - **vliv ideologie**

Soc. konstruktivismus jako východisko

- Zájem o vliv jazyka a jiných symbolů na komunikaci mezi jednotlivci i skupinami.
- Vztah k sociálně konstruktivistickému a postmodernímu pohledu na vědění.

Co je to za ženu?

Co je to za ženu? To záleží na tom, co je libo vidět.

Vliv sociální psychologie:

Sociálně psychologický výzkum lidských interakcí:

- Kognitivní disonance (Lewin)
- Poslušnost (Milgram)
- Efekt přihlížejícího (Darley, Latané)
- Změna postoje
- Předsudky
- Skupinové rozhodování
- Řešení konfliktů (Deutsch)
- Atribuce (Heider)
- Sociální identita a skupinová příslušnost

Vliv sociologie

Na sociální práci měla obrovský vliv zejména **teorie rolí, etiketizační teorie**

- Mocenské aspekty jazyka
- Schopnost **konstruovat výklady světa a určité mocenské uspořádání.**
- Zdůrazňuje se, že sociálně sdílený výklad světa reálně ovlivňuje životy lidí.
- Ideologie a identita
- Sociální konstrukce poznání a vědění
- Stigmatizace
- Sociální konstrukce sociálních pozic (soc. role)

Aplikace v sociální práci

Sociologické inspirace:

- Parton, Nigel and O'Byrne, Patrick. *Constructive Social Work*. 2000. London, Macmillan Press.

Psychologická inspirace:

- Autoři Breakwell a Rowett (1982) dokonce zformulovali sociálněpsychologický model sociální práce. V něm se klade důraz zejména na to, jak se vytvářejí vztahy, co se s nimi děje v rozmanitých sociálních situacích.

Blízké školy

- kognitivní,
- fenomenologické,
- existenciální školy sociální práce,
- humanisté,
- školy zážitkových technik a
- výcvik sociálních mikrodovedností.

Teorie rolí

- Strukturní funkcionalismus
- Zakladatelé G.H. Mead (1934) a R. Linton (1936).

Co je to role?

1. Lidé v sociální struktuře společnosti zauímají různé pozice.
2. Role označují „*očekávané jednání*“ vzhledem k držitelům těchto pozic.
3. Role lze chápat jen v kontextu vztahů, neboť jen v jejich síti mohou být identifikovány.

Druhy rolí

- **připsané** (výsledek určitých okolností – pohlaví, věk, rasa),
- **získané** (výsledek naší činnosti – vzdělání, prestiž),
- **vnucené** (výsledek činnosti někoho jiného – vojenská služba, nezaměstnanost).

Soubor rolí a jejich konflikty (Merton)

- *Komplementarita*
- *Konflikt*
 - Konflikt mezi rolemi
 - Konflikt v roli
 - Dvojznačnost role
 - Já–role konflikt

Teorie rolí (Erving Goffman)

- Lidský život jako „*divadelní představení*“.
- Podle něj přítomnost jiných lidí mění každou lidskou aktivitu ve výstup, ve výkon role.
- **Jaké dojmy jeho hra vyvolává.**
- Celý život je podle Goffmana snahou o **vytváření dobrého dojmu a souběžně bojem o uchování vlastní identity.**
- Rolová distance

Teorie rolí v sociální práci?

Přednost:

- Problémová **situace může být chápána jako rolový konflikt !!!**

Kritika:

- **Nezabývá se pocity.**
- Vysvětlení třeba doplnit i o další interpretace (teorie).
- Je konzervativní.
- Teorie rolí **nenabízí žádné praktické postupy řešení konfliktů rolí.**

Etiketizační teorie (labelling)

- Základy této teorie položili Kitsuse (1962), Lemert (1972) a Becker (1963).

IEMERT

- Každý někdy jedná deviantně!!!
- Otázkou je společenská reakce.
- Označení za devianta.
- Pravděpodobnost deviantní budoucnosti.

Becker

- Deviace jako produkt tlaku sociální skupiny.
- Tvorby pravidel i jejich aplikace vytváří předpoklady pro odlišení deviantního a normálního.
- Rozlišování porušení sociální normy a deviací, která vzniká aktem sociálního vnímání a hodnocení.

Teorie komunikace v sociální práci

- Ke známým jménům této školy bezpochyby patří Satirová (1972), Hall (1966), Sheflen (1972), Watzlawick (1977).
- Jedním z propagátorů teorie komunikace v sociální práci je Nelsenová (1980).

Základní charakteristiky verbální komunikace

- První dimenze je **obsahová**,
- druhá dimenze je **formální** (gramatická) a
- třetí dimenze verbální komunikace se váže na **odhadovaný efekt**.

Komunikace

- **Role hovořícího („vysílač“),**
- **Role posluchače („příjímač“)**
- **Anticipace**
- **Přijímání**
- **Vyhodnocení**
- **Vnitřní pravidla**
- **Selektivní percepce**

Způsoby komunikace

- Tým z Palo Alta:

Komunikace

- (1) **komplementární** nebo **symetrickou**,
- (2) **digitální** nebo **analogovou** a
- (3) o **obsahu** nebo **vztahu**.

- Symetrický vztah
- Symetrická eskalace
- Komplementární vztah
- Metakomplementární vztah